

Redaktionelt forord

Dramaturgi er et begreb, som dækker forskellige områder, ligesom dramaturgens job dækker mange forskellige områder. Det mest udbredte er nok tekstdramaturgien, som er struktur og komposition i den dramatiske tekst. Oftest tænkes der på den såkaldte gode fortælling, som ofte er udgangspunktet både i teater og film og styrende for produktionen. Derfor findes der også her en række myter, f.eks. at dramaturgen har styr på modellen, men er blind for praksis; at dramaturgen er en slags manuskriptdoktor, der kan retlede og strømline den gode fortælling.

Tekstdramaturgien er imidlertid kun én tradition. Dramaturgens rolle og status i forbindelse med produktionsformer som f.eks. *devising* og performanceteater er en anden end i det dramatiske teater. Dramaturgen skal ikke længere blot agere advokat for teksten i snæver forstand, men også være fortrolig med de fortællemuligheder, som er forbundet med andre medier. Som Hans-Thies Lehmann har formuleret det, må dramaturgens opgave i fremtiden bestå i ikke bare at udvise forståelse for det skrevne ord, men også for visuelle og kropslige måder at formulere sig på. Ligeledes må dramaturgen nødvendigvis befatte sig med andre teaterkulturer end taleteatret. Og, kunne man tilføje, andre kunstarter, andre fagområder, andre diskurser end dem, der alt for hurtigt kan stivne til uimodsagt konsensus. Dramaturgi er ikke blot en fortællemåde eller den enkelte forestillings struktur, men også den interaktion, som et teater skaber med publikum og omverden. Et teater kan interagere med sit publikum, sin by og med medierne på mange forskellige måder og skabe en anden form for opmærksomhed på politiske, sociale og æstetiske forhold.

Dramaturgen er på den måde en funktion i vækst og en omstridt funktion både i teater og film. Det kræver, at dramaturgi ikke blot reduceres til et spørgsmål om den »gode« fortælling, men tænkes som de greb og virkemidler, der skaber *relationen* mellem teatret og tilskueren. Desuden må man insistere på, at der findes mange forskellige dramaturgier på flere forskellige niveauer: Dramaturgi formgiver den kommunikative handling og processen i teatersituationen og kan både ses som regler for mimesis og genkendelse og som regler for værkets handling i forhold til tilskueren. Denne sidste dimension, som kaldes performativitet, drejer sig om de effekter, som formgives i værkets proces eller begivenhed. En differentieret bestemmelse af dramaturgibegrebet kunne udgå fra følgende tredeling: tekstdramaturgi, produktions- og forestillingsdramaturgi. Dramaturgi skaber på den måde en relation mellem den praktiske kunnen og refleksionen over denne. Og det er måske det allervigtigste aspekt af dramaturgens arbejde, refleksionen over de konkrete valg: valg eller fravalg af tekst, kunstneriske greb, organisatoriske strukturer, ensemble, profil, samarbejdspartnere, tilskuere og optikker. Hvert skridt åbner og lukker for muligheder i den kreative proces.

I første sektion om dramaturgiske processer giver en række fremtrædende danske dramaturger deres bud på dramaturgens rolle ud fra deres vidt forskellige erfaringer og positioner i dansk teaterliv. Enqueten viser den bredde, diversitet og rivende udvikling, som

kendetegner dramaturgens arbejdsfunktioner i disse år. Således spænder de positioner, som præsenteres, fra forestillingen om dramaturgen som en i forhold til processen udenforstående person i forhold til hvem begejstring er lig med amatørisme til en definition af dramaturgen som en medskabende kreativ samarbejdspartner, hvis input sågar hævdes at have *kunstnerisk* status. Tilsammen tegner de korte indlæg fra nytænkende dramaturger et billede af dramaturgens fremtrædende funktion i udviklingen af teatrenes udtryk, formsprog og profilering i forhold til det bredere kulturliv. Enqueten indledes af Janicke Branths oversigt over dramaturgens mangfoldige funktioner og arbejdsområder i samtidsteatret.

Sektionen indledes med Hans-Thies Lehmanns artikel om dramaturgiens aktuelle position og muligheder i teatrets udvikling. Frans Baunsgaards essay handler om dramaturgisk coaching, mens Barbara Simonsen skriver om Laboratoriets produktionsdramaturgi på Entré Scenen. Pil Hansen søger med udgangspunkt i sin egen praksis at udvikle nye konkrete redskaber til at integrere de to former for dramaturgi, som hun betegner som hhv. udviklings- og produktionsdramaturgi, og som hun finder modeller for i hhv. danske og canadiske dramaturgiske traditioner. Artiklen er fagfællebedømt.

I sektionen om dramaturgisk analyse dykker Bent Holm ned i dramaturgien i Erling Jepsens dramatik, Svend Erik Larsen kigger på plotstrukturen i *Købmanden i Venedig*, og Tore Vagn Lied kigger på forholdet mellem tekst- og musikdramaturgi i Brecht/Eislers *Die Massnahme*. Kim Skjoldager-Nielsen, Erik Exe Christoffersen og Pil Hansen giver hver deres bud på nye dramaturgiske formater og arbejdsformer. Kim Skjoldager-Nielsen skriver, med teoretisk afsæt i bl.a. Luhmanns systemteori, om dramaturgiske greb i det ikke-tekstbaserede performanceteater, Exe Christoffersen om *crash-dramaturgi* og remediering i teater og film, som udnytter tilfældet til at linke mellem forskellige realitets- og repræsentationsplaner hen over tid og rum, Disse artikler er alle fagfællebedømt.

Endelig skriver Thomas D. Kragebæk og Thomas Rosendal Nielsen i anmeldelsessektionen om nye dramaer. Christine Ullerup Schmidt og Gry Worre Hallberg leverer kritiske vidnesbyrd fra PSi # 14 konferencen *Interregnum*, og Erik Exe Christoffersen skriver om remediering mellem diverse film- og teatermedier.